

Kırılğan uygarlığın seyir defteri

ALİ BULUNMAZ

Amin Maalouf, tarihi metinlerinin yanı sıra insanlığa ve uygarlığa dair kaygılarını kâğıda döküyor. Son dönemde kaleme aldığı "Ölümcül Kimlikler'de ve 'Uygarlıkların Batışı'nda, yarına ilişkin bazı öngörülerde bulunurken dünden ve bugünden yola çıkmıştı yazac.

"Uygarlıkların Batışı'nda; siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal çözümler yapan Maalouf, "Birkaç yıldır türümüzün şu ana kadar inşa ettiği, haklı olarak gurur duyduğumuz ve genellikle adına 'uygarlık' dediğimiz her şeyi yok edebilecek, giderek kaygı veren sapmalar gözlemliyorum" demişti. Bu belirleme, bir felaket tellallığı değildi, yazarın gözlemlerinden çıkardığı bir sonuçtu. Maalouf, sahte iyimserliktense gerçekleri dile getirmenin zorunluluğundan bahsediyordu: "İnsanlık macerasına bir anlam veren her şeyin yok olacağından da endişeliyim (...). Geleceğin yolları pusularla doluyorsa takınılacak en berbat tavrı, 'Her şey çok güzel olacak' diye mırıldana mırıldana gözü kapalı ilerlemektir." Bu cümleler ve "Uygarlıkların Batışı", Maalouf'un yeni romanı "Empedokles'in Dostları'nın habercisiydi âdeta.

Distopya tatları veren romanında Maalouf, doğruların üstünün dedikodularla örtme eyleminin üstesinden gelmeye ve insanlara şifa dağıtmaya uğraşanların yer aldığı bir kurguya imza atıyor.

'UĞURSUZ BİR GÜN'

Romanın iki ana karakterinden Ève kaleme aldığı ve büyük bir başarı yakalayan ilk romanının ardından deyim yerindeyse hayatını yeniden kurarken orta yaşlı Alec'in tek amacı, sakin ve huzurlu bir hayat sürmek. İkisine ev sahipliği yapan yer, Atlas Okyanusu kıyısındaki Antioche. Bu küçük adada, yalnızlığın ve sakinliğin tadını çıkarın Ève ve Alec tüm alet eğlevatların işleme hâle gelip internetin ve elektriğin kesilmesiyle bir başka faza geçiyor.

İletişim imkânlarının aniden kaybolması, bir felaket hissinin tetikliyi ve ortalığı, uygarlığın son bulacağına dair bir sis bulutu kaplıyor. Alec bu durumu, "İnsan elinden çıkma vahşi bir kıyamet, hepimizin canını alacak bir kargaşa" diye nitelerken komşusu Ève ise nükleer felaket senaryosu atıyor ortaya. Dünyanın geri kalanıyla bağlantısı kopan adada ikili, hiçbir

Amin Maalouf, yok oluş tedirginliği ile var oluş çabası arasındaki gerilimi, siyasi ve kültürel öğelerle bütünlerken Antik Yunan ile günümüz arasında felsefi bir bağ kurup zamanımızın krizlerinden çıkış yolları için uzak geçmişin öğretilerini işaret ediyor

şey duyup görmedikleri "bu uğursuz günde" âdeta teorilerini yarıştıyor. Alec belirsizliğin kaygısını yaşarken Ève "insanlar hak ettiğini buldu" diyor.

İnternetin kesilip telefon ve radyoların çalışmamasıyla Ève ve Alec ile çevre adadakiler her geçen gün yeni bir kompo teorisi üretiyor; ABD'de bir terörist saldırının gerçekleştirildiği ve teknolojinin uygarlığı sonun eşiğine getirdiği bunlardan sadece ikisi.

Mevcut durum ve kompo teorileri, bir yoksunluğa ve oradan doğan gerçeği eğip bükmeye refleksine denk geliyor. Kronikçi gibi davranıp bilgi olan ve olmayı birbirinden ayırt etmeye uğraşan Alec Soğuk Savaş yıllarından kalan kapanmamış hesaplara, günümüzün teknoloji kaynaklı kaygılarının eklendiğini görüyor. Bu ortamda, herhangi bir ulusun ya da devletin hizmetinde olmayan, "dünya çapında bir felaketi engellemek isteyen"ler çıkıyor.

'DOKTOR' EMPEDOKLES VE TAKİPÇİLERİ

Felsefenin, sanatın ve şiirin görkemli dönemlerine özlem duyan, teknolojik olanaklara ve ileri tip

bilgisine sahip bu kişiler, dünya haritasında görünmeyen ülkelerine Empedokles, kendilerine ise

Empedokles'in Dostları adını veriyor.

Ève, Empedokles'in Dostları'nın insanların kibirini yerle bir etmek için umut doğurduğunu düşünüyor, Alec ise Antik Yunan'ın felsefe nehrinde buluyor kendisini: "Demek iki insanlık var... Dünya eşzamanlı iki parçanın sahnesi, biri görünür, diğeri yeraltında; birinin ayırt edici özelliği şursuzluk ve

bu bizim tarihimiz; diğeri bilgelik ve esenlik taşıyor ama bunun yanı sıra hemcinslerimin gözden düşmesine neden oluyor."

Mahremiyetin imtiyaza dönüştüğü bir dönemde dedikodular üretilebileceği ya da fısıltı gazetesi işletilebileceği gibi perde kaldırılıp daha evvel düşünülmeyenler aklı getirilebilir. Alec ikincisini yapıyor: "İnsan gerçekten neye ihtiyaç duyar? Sağlığı ve internet bağlantısı iyiyse gerisi o kadar önemli değil. İş, varoluşçu filozof gibi 'cehennem başkalarıdır' deme noktasına kadar vardırmayacağım ama başkalarının cennet olmadığı da kesin."

Yaşandığı düşünülen felakete dair söylentiler, arkasına diplomatik, siyasi ve kültürel kriz rüzgârını alarak felaketin kendisine dönüşüyor bir süre. Gerçeklerin ve tevatürlerin birbirine karıştığı bu zaman diliminde Empedokles'in Dostları, bazıları tarafından uzlaşmacı ve kurtarıcı, bazıları ise bozguncu diye niteleniyor.

Gerçek dünya ile mitlerin dünyasını buluşturan Empedokles'i gündeme getiren bu grubun böyle bir dönemde ortaya çıkması tesadüf değil elbette: Görünüş ile hakikat arasında yaptığı ayrımlar nedeniyle bu Antik Yunan filozofunun hatırlanması gerektiğini düşünüyor takipçileri. Öte yandan, "doktor" kimliği ve şifa dağıtıcılığı, çözümsüz görünen bir dolu sorunun yaşandığı bu dönem, Empedokles'in yeniden gündeme gelmesi için âdeta biçilmiş kaftan.

Ölümsüz olmayı arzulayıp dünyada sürekli iz bırakmaya çabalayan insanların var olması, Empedokles'e ve onun bilgeliğine atfı yapmayı gerektiriyor. Diğeri bir deyişle söz konusu ölümsüzlük çabasının, uygarlığı yıkımın eşiğine getirdiği düşünüldüğünde, Alec'in günlüğüne "ölümsüzlük arzumuz bizi köleliğe götüren yola dönüştü" diye yazması, bilinen fakat pek dillendirilmeyen bir hakikati yansıtıyor. Sonraki sayfalara, sevgi ve nefret ikileminin ya da çatışmasının yaratacağı sorunları öngören filozofun takipçisi Empedokles'in Dostları ile ilgili olarak şunu yazıyor: "Bizi yıkıcı bir savaştan kurtardığı ve geçmiş ya da gelecek çılgınlıklarımızı telafi edecek bir can yeleği uzattığı için onlara minnettarım."

Ève ise yaşananları özetlerken uygarlığın kırılma noktasını ortaya koyuyor: "Üç haftadır cereyan edenler, çocukluğumdan beri gerçekleşebileceğine inanmaya cesaret edemeden tüm kalbimle dilediğim bir şeydi. Nereden çıktığı belli olmayan bir güç, insanların yetersiz olduğunu ilan etsin ve onları vesayet altına alsın; bombalarına, füzelerine, askeri üslerine, saraylarına, cezaevlerine, silah üreten fabrikalarına, laboratuvarlarına, mezbahalarına el koysun..."

"Empedokles'in Dostları'nı; iki ana karakterden Alec'in kaleme aldığı 'günlük ya da kırılğan uygarlığın seyir defteri olarak dillendiren Maalouf, yok oluş tedirginliği ile var oluş çabası arasındaki gerilimi, siyasi ve kültürel öğelerle bütünlerken Antik Yunan ile günümüz arasında felsefi bir bağ kurup zamanımızın krizlerinden çıkış yolları için uzak geçmişin öğretilerini işaret ediyor.

EMPEDOKLES'İN DOSTLARI
Amin Maalouf
Çeviren: Ali Berktaş
Yayı Kredi Yayınları, 2021